
Editörler

Doç.Dr. Gülay Ercins & Yrd.Doç.Dr. Melih Çoban

TÜRKİYE'NİN TOPLUMSAL YAPISI

Yazarlar

Doç.Dr. Ahmet Talimciler
Doç.Dr. Gülay Ercins
Doç.Dr. Nihat Yılmaz
Doç.Dr. Oğuzhan Başbüyük
Yrd.Doç.Dr. Aylin Yonca Gençoğlu
Yrd.Doç.Dr. Cemile Arıkoğlu Ündücü
Yrd.Doç.Dr. Ceyda Kuloğlu
Yrd.Doç.Dr. İbrahim Yenen
Yrd.Doç.Dr. Melih Çoban
Yrd.Doç.Dr. Muhsin Soyudoğan
Yrd.Doç.Dr. Sanem Berkün
Cenk Beyaz

Editörler
Doç.Dr. Gülay Ercins & Yrd.Doç.Dr. Melih Çoban
Türkiye'nin Toplumsal Yapısı

ISBN: 978-605-5044-91-6

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

1.Baskı 2016

Bu kitabın basım,yayın ve satış hakları Lisans Yayıncılığa aittir.Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,elektronik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz basılamaz ve dağıtılamaz.

Lord Matbaası

Lisans Yayıncılık
Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A
Avcılar-İSTANBUL
e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr
www.lisansyayincilik.com.tr

ÖNSÖZ

Günümüz dünyasındaki siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler, gelişen teknolojinin de etkisiyle geniş çaplı toplumsal dönüşümlere yol açmaktadır. Bu açıdan sürekli bir dinamizm içeren sosyal olay ve olguları analiz etmek, yorumlamak ve bu olay ve olguların yarattığı bir takım sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek hususlarında sosyal bilimcilere giderek artan bir rol düşmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sosyal bilimlere yönelik akademik ilgi son yıllarda büyük bir yükselişe geçmiştir. Bu yükselişin önemli göstergelerinden birisi de, yeni yayınların ve akademik dergilerin sayısındaki artıştır.

Elinizdeki “Türkiye’nin Toplumsal Yapısı” başlıklı kitap da, Türk sosyal bilim külliyyatına bir katkı yapmak amacıyla hazırlanmış bir eserdir. Türkiye’nin toplumsal yapısı 12 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümleri konusunda uzman akademisyenlerce hazırlanmış farklı konu başlıkları altında inceleyen bu eser, lisans ve lisansüstü eğitim gören öğrencilere olduğu kadar, akademisyenlere ve araştırmacılara da hitap eden bir başvuru kaynağı niteliğindedir. Bu eserin hazırlanmasında emeği geçen akademisyen arkadaşlara ve bu çalışmayı organize ederek her aşamasının yürütülmesini sağlayan Lisans Yayıncılık İlgililerine teşekkür eder, serin okuyuculara faydalı olmasını dileriz.

İstanbul, 2016

Editörler
Doç.Dr. Gülay Ercins
Yrd.Doç.Dr. Melih Çoban

İÇİNDEKİLER

Önsöz

III

Bölüm 1	
TOPLUMSAL YAPIYA İLİŞKİN	
TEMEL KAVRAMLAR VE TEORİLER	11
1.1. Toplum	13
1.2. Toplumun Özellikleri	15
1.2.1. Nüfus	15
1.2.2. Kültür	15
1.2.3. Maddi Üretim Araç ve Ürünleri	17
1.2.4. Toplumsal Kurumlar	17
1.2.5. Toplumsal Yapı	19
1.3. Toplum Türleri	20
1.4. Toplumsal Yapı ve Değişim Teorileri	22
1.4.1 Yapısal/Evrimci Teoriler	23
1.4.2 İşlevselci (Dengeci) Teoriler	25
1.4.3 Çatışmacı Teoriler	26
1.4.4 Sembolik/Mikro Etkileşim Teorileri	28
1.5. Toplumsal Tabakalaşma	29
1.5.1. Toplumsal Sınıf	30
1.5.2. Toplumsal Statü	32
1.6. Toplumsal Hareketlilik	34
1.7. Türkiye’de Toplumsal Yapı Çalışmaları	35
Yararlanılan Kaynaklar	39
Bölüm 2	
OSMANLI TOPLUM YAPISI VE OSMANLI	
MODERNLEŞMESİ	43
2.1. Osmanlı Toplum Yapısı	45
2.1.1. Osmanlıların Tarih Sahnesine Çıkışı	45
2.1.2. Osmanlıyı Oluşturan Bileşenler	46
2.1.3. Sistemin Dayanak Noktası: Toprak Düzeni	50

2.1.4. Toprak Düzeninin Bozulma Nedenleri ve Yarattığı Etkiler	54
2.1.5. İdeolojik Arka Plan	56
2.2. Osmanlı Modernleşmesi	59
Yararlanılan Kaynaklar	68

Bölüm 3	
ULUSAL BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİ VE TÜRK MODERNLEŞMESİ	71
3.1. Milli Mücadele Dönemi	72
3.2. Saltanatın Kaldırılması ve Lozan Antlaşması	77
3.3. Osmanlı Mirası: Devamlılık mı? Kopukluk mu?	79
3.4. Osmanlı'dan Cumhuriyete Batılılaşma Hareketleri	82
3.5. Türk Modernleşmesi	83
3.5.1. Cumhuriyetin İlanı ve Laik Devlet	85
3.5.2. Cumhuriyet Reformları	86
Yararlanılan Kaynaklar	92

Bölüm 4	
TÜRKİYE'DE AİLE YAPISI VE AİLE YAPISINDAKİ DEĞİŞİMLER	95
4.1. Ailenin Tanımı ve İşlevleri	97
4.2. Aileye Kuramsal Yaklaşımlar	101
4.2.1. Sembolik Etkileşimci Yaklaşım ve Aile	101
4.2.2. Fonksiyonalist/İşlevselci Yaklaşım ve Aile	102
4.2.3. Çatışmacı Yaklaşım ve Aile	103
4.3. Cumhuriyet Öncesi Türk Aile Yapısı	104
4.3.1. Eski Türklerde Aile	104
4.3.2. Osmanlı Aile Yapısı	107
4.3.2.1. Kadınlar	108
4.3.2.2. Eş Sayısı	112
4.3.2.3. Ailede Çocuklar ve Çocuk Terbiyesi	113
4.3.2.4. Boşanmalar	114
4.4. Cumhuriyet Sonrası Türk Aile Yapısı	116
4.4.1. Aile Tipleri	119
4.4.2. Evlilikle İlgili Tutumlar ve İdealler	122
4.4.3. Boşanmalar	125

4.5. Türkiye'de Aile Kurumundaki Değişimler ve Değişime Etki Eden Unsurlar	128
4.5.1. Kırsal Kesimden Kente Olan Göç	130
4.5.2. Teknolojideki Gelişme ve Değişmeler	132
4.5.3. Kadının Çalışma Yaşamına Girmesi	133
Yararlanılan Kaynaklar	136

Bölüm 5	
TÜRKİYE'DE EĞİTİM POLİTİKALARI	
VE SORUNLARI	
	141
5.1.Eğitim	142
5.1.1.Eğitimin Toplumsal İşlevleri	143
5.1.2.Eğitim ve Toplumsal Etkileşim	144
5.1.3.Eğitim ve Toplumsal Eşitsizlik	145
5.2.Türk Eğitim Sistemi	146
5.2.1.Milli Eğitimin Genel Amaçları	147
5.2.2.Milli Eğitimin Temel İlkeleri	148
5.2.3.Milli Eğitim Sistemin Genel Yapısı	151
5.2.3.1.Eğitim Kademelerinin Amaçları ve Görevleri	151
5.2.3.2.Yaygın Eğitimin Temel Amaçları	153
5.2.3.3.Özel Eğitim ve Rehberlik	154
5.3.Türkiye'de Eğitim Politikaları	155
5.3.1.Türkiye'de Eğitim Politikaları Aktörleri	155
5.3.2.Türk Eğitim Politikaları	157
5.4.Türkiye'de Eğitim Sorunları	161
5.4.1.Amaç ve İşlevler	162
5.4.1.1.Erdemli İnsan Yetiştirmek	162
5.4.1.2.Kimlik Kazandırma	162
5.4.2.Yasal Müdahaleler ve İstikrarsızlık	163
5.4.3.Okul Yapılanmaları	164
5.4.3.1.Okulöncesi eğitim	164
5.4.3.2.İlköğretim	165
5.4.3.3.Ortaöğretim	166
5.4.3.4.Yükseköğretim	168
5.4.4.Eğitim Öğretim Uygulamaları	170
5.4.4.1.Akademik Standartlar	170
5.4.4.2.Öğrenci Edilgenliği	170
5.4.4.3.Okulu Terk	172

5.4.4.4. Ölçme ve Değerlendirme	172
5.4.4.5. Disiplin ve Şiddet	173
5.4.5. Öğretmen Sorunları	173
Yararlanılan Kaynaklar	175

Bölüm 6	
TÜRKİYE'DE EKONOMİ POLİTİKALARI VE EKONOMİK GELİŞME	
	179
6.1. Osmanlı'dan Kalan Ekonomik Miras	183
6.2. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Ekonomik Yapı ve Politikalar: (1923-1929)	186
6.3. Devletçilik Politikaları ve Türkiye Ekonomisi: (1929-1940)	188
6.4. Savaş Yılları ve Ekonomik Yapı	190
6.5. İthal İkameci Sanayileşme Politikaları: (1947-1979)	191
6.6. İhraç İkamecilik ve Dışa Açılma: (1980-2001)	194
6.7. 2001 ve Sonrası Ekonomik Politikalar	197
Yararlanılan Kaynaklar	199

Bölüm 7	
TÜRKİYE'DE DİN VE SİYASET	
	201
7.1. Kavramsal ve Kuramsal Yaklaşımlar	204
7.2. Osmanlı Döneminde Din ve Siyaset İlişkisi	210
7.2.1. Osmanlı'nın Klasik Döneminde Dinin Siyasetteki Yeri	211
7.2.2. Bir Siyasi Akım Olarak İslamcılığın Osmanlı Dönemindeki Yükselişi	214
7.3. Cumhuriyet Döneminde Dinin Siyasetteki Yeri	222
7.3.1. Tek Parti Döneminde Din ve Siyaset	223
7.3.2. Çok Partili Demokrasi Döneminde Türkiye'de Din ve Siyaset (1945-1960)	227
7.3.3. İki Askeri Darbe Arası Dönemde Din ve Siyaset İlişkileri (1960-1980)	231
7.3.4. 12 Eylül Sonrası Dönemde Dinin Türk Siyasetindeki Yeri	235
7.3.5. 28 Şubat Sürecinde Siyasal İslamı Etkisizleştirme Girişimleri	240
7.3.6. 2000'li Yıllar ve AKP İktidarı	242
Yararlanılan Kaynaklar	250

Bölüm 8	
TÜRKİYE'DE SİYASET, SİYASAL KURUMLAR VE DEMOKRASİ	
	253
8.1. Temel Kavramlar: Siyaset ve Demokrasi	254
8.2. Türkiye Bağlamında Siyaset, Siyasal Kurumlar ve Demokrasi	258
8.2.1. Türkiye'de Genel Olarak Siyaset ve Demokrasi	258
8.2.2. Türkiye'de Siyasal İktidar, Seçimler ve Demokrasi	260
8.2.2.1. Türkiye'de Temel Demokrasi Sorunları	260
8.2.2.2. Türkiye Siyasetinde Hükümetler, Seçimler, Siyasal Kurumlar	260
Yararlanılan Kaynaklar	264
Bölüm 9	
TÜRKİYE'DE NÜFUS VE NÜFUS POLİTİKALARI	
	269
9.1. Nüfus Bilimi	270
9.2. Türkiye'de Tarihsel Süreç İçinde Nüfus Sayımları	273
9.3. Türkiye'nin Nüfusu	275
9.4. Türkiye'de Nüfus Politikaları	279
9.5. Demografik Geçiş Teorisi	283
9.6. Türkiye'de Demografik Geçiş Süreci	285
9.7. Türkiye'de Nüfusun Niteliği	289
9.7.1. Kentleşme	291
9.7.2. Eğitim	292
9.7.3. Yoksulluk	292
9.7.4. Kadın	295
9.8. Türkiye Nüfusunun Yarını	296
Yararlanılan Kaynaklar	299
Bölüm 10	
TÜRKİYE'DE GENÇLİK VE SORUNLARI	
	301
10.1. Çocukluk ve Gençlik	302
10.2. Genç ve Gençlik	305
10.3. Türkiye'de Gençliğe İlişkin Yapılan Çalışmalar	310
10.4. Türkiye'de Gençliğin Sorunları	314
10.5. Gençlik, Aile ve Toplum: Bir Çözüm Önerisi	316
Yararlanılan Kaynaklar	320

Bölüm 11	
TÜRKİYE'DE KENTLEŞME VE KENTSEL DÖNÜŞÜM	
	325
11.1.Kentleşme Nedenleri	329
11.2. 1923-1950: Düşük Kentleşme Süreci	332
11.3. 1950-1960: Kırsal Çözülme Kaynaklı Kentleşme Süreci	333
11.3. 1960-1980: Kentsel Gelişme Süreci	335
11.4. 1980 ve Sonrası: Kentsel Dönüşüm Süreci	336
Yararlanılan Kaynaklar	341

Bölüm 12	
KÜRESELLEŞEN DÜNYA'DA TÜRKİYE'NİN DURUMU	
VE TÜRKİYE'DE YAŞANAN TEMEL TOPLUMSAL	
SORUNLAR	
	343
12.1. Kavramsal ve Tarihsel Arka Planı ile Küreselleşme	344
12.1.1.Küreselleşme Kavramı	345
12.1.2.Küreselleşmenin Tarihsel Gelişimi	346
12.2. Küreselleşen Dünyada Türkiye'nin Durumu	349
12.3. Türkiye'de Yaşanan Temel Toplumsal Sorunlar	351
12.3.1.Engelliler	351
12.3.2.Kadınlar	355
12.3.3.Çocuklar	359
Yararlanılan Kaynaklar	365